

Dertli baş -7/ romanyn dowamy

Category: Kitapcy,Romanlar,Sözler

написано kitapcy | 24 января, 2025

Dertli baş -7/ romanyn dowamy 13.

Gülmusa eje eli towuk bilen pyçakly derwezäň agzynda oturyp, köceden erkek göbekliniň geçirine garaşdy. Yöne geçen bolmady. Dogrusy esli wagtdan bări arabakes Tagan golak geçip gitdi. Gülmusa ony gören dessine, sesini-üýünü çykarmış, yzyna dolandy. "Ýylanyň ýigrenýäni narpyz, olam gel-gel hininiň agzynda gögärmış" diýleni boldy. Tagan golak gözüne nemes basybalyjylaryndanam beter ýigrenji göründi.

– Paşist diýibem şuňa aýtsaň – diýip, içki oý-pikirini daşyna çykardı.

– Oguljygymyň arabasyna-da eýe durdy, aýalyna-da.

Ol serinde aýlan şu sözlerinden soň goňşy howla boýnuny uzatdy. Mätiniň adyny tutubam birki gaýta gygyrdy.

– Gülmusa ýeňňe, Mätini näme etjekdiň? – diýip, Jahan jogap berdi.

– Oňa towugyň damagyny çaldyraýjakdym.

– Ol öýde ýok. Şo-ol daňdanky köle gidişleridir, balyk tuitmaga diýip.

Gülmusa eje gaýdyp geplemedi. Ol öýüne girip Kakamyrady alyp çykdy.

– Hany gel, guzym – diýip, ony howlyň çeträgine äkitdi. – Biz iki bolup bir erkegiň deregini tutmarysmy?

– Towuk öldürmeli mi?

– Hawa, başarıarmyň?

– Men öldürip bilemog-a.

– Bilersiň, kim bu zatlary enesiniň içinde öwrenipdir. Bissymylla diýip, pyçagy damagyna syhap goýberseň bolany, galanyny özüm – diýdi-de, Kakamyradyň eline pyçak tutdurdu.

Towugyň damagy çalnyp äkidilensoň Kakamyrat Ogulsuraýyň ýanynda öwünmek-öwündi:

– U-ra, men indi towuk öldürip bilyän!

Şol pille-de, obanyň ilersinde jynssyz çykan aýal sesi goňşy-

golamy, ýer goduklan ýaly, zöwwe ördürdi. Gülmusa eje duran ýerinde doňup galdy.

Birsalymdan barysy belli boldy. Totam eje dünýäden gaýdypdy. Görgüli ýalňyz oglunyň ýoluna gözuni dikip, indi telim aýyň içidir düşeginden galman ýatyrdy.

Hemmeler bu ýere ugrady. Gülmusa eje-de öýünden başatgyjyny atynyp çykdy.

Gün gjigipdi, merhumy jaýlamak işini ertä goýdular.Ýç-dört aýaldan başgasy öýli-öýüne gaýtdy.

Merhuma degişli ähli zat – egin-eşikdir saý-seplerine deňic onuň jesediniň üstüne atylypdy. Hiç kes öliň üstündäki zatlary synlajak bolup oturanokdy. Her kim ýüzüni aşak salyp, matam tutýardy.

Şaý-sepleriň arasyndaky bir bilezige gözü düşen Gülmusa ejäniň endamyndan garynja ýörän ýaly boldy, damagy doldy, howasy ýetmän, elewräberdi. Garbap aljak boldy, zordan özüne erk erdip saklandy.

Onuň öye gelensoňam ugry bolmady. Öz bileziginiň Totam ejä nädip düşüp ýörenini biljek bolup kän azar edindi. Tüňçede çay oturtdy, ysgyn atybam demlendi. Yöne caý demini alan-da bolsa, çay bilen seri bolmady.

Şol günüň ertesi ir bilen Totam ejelere adam barysy ýygňandy. Olar düýnkä garanda birneme köpräkdi. Yöne kileň aýal maşgalady, erkek göbeklidен gara berýän ýokdy.

– Köseklerim – diýip, Abdyl sopy içerisinde ýüzlerini asyşyp oturan aýallara bakan ýüzlendi.-Özüňiz ugruna çykmasaňyz bolmaz. Görýäňiz-ä, obada ýekeje erkegem ýok. Ajap ýanyňa Sadaby, Dursuny, ýene-de birki aýaly al-da, gonamçylyga çyk. Pahyryň öz daş goýup gaýdan ýerinden-de gabyr gazyň. Soňy bilen Gulnazaram baryp gaýdar – diýip, ýanynda oturan gojany görkezdi.

– Hawa, gyzlarym, sopy dogry aýdýar. Başga ýerden kömege garaşmaň-da, eliňize pil, ýergazan alyp gidiň-de, işe başlaberiň – diýip, Gulnazar aga-da, uzyn ak sakgalyny sypaşdyryp durka gepledı.

Ol her-hal Abdyl sopudan ganymadrakdy. "Gyrmýldan ýol asar' diýleni, gitjek ýerine gidip, gelip bilyärdi. Abdyl sopy

welin, indi ýedi-sekiz ýylyň içidir ýöremekden binesip, otura bolup galypdy.

Gün guşluga galmanka merhumyň jaýy taýyn edildi. Abdyl sopynyň ygtyýar etmegi bilen aýallar uly ses edip tabydy alyp ugradylar...

Gülmusa eje öýüne gelipdi. Gulnazar aganyň eşekli geçip barýanyny görüp:

– Gulnazar aga, şu gün Garabäpbe garybyň ölen günü, nahar atardym, duz dadyp, degsin edip beräýseňiz diýýän – diýip, ýaşmak astyndan gepledii.

Gulnazar aga oňly eşitmese-de, Gülmusanyň Garabäpbe bilen bagly bir ys çykarýanyny aňşyrdy. Ol eşeginiň başyny Gülmusa ejeleriňkä öwurdi.

Mäti Gulnazar agany eşeginden düşürmäge kömekleşdi. Soňam eşegiň ýüpüni agaja baglap geldi.

Orta goýlan nahardan işdä görä iýen ýaşuly tebärek çykdy, töwir galdyrdy.

– Wah, Garabäpbe ýaly gerçek bolmaz. Arman täleyi ýaman boldyda, juda ýaş gitdi. Il-günüň adamsydy. Yatan ýeri ýagty bolsun. Imany hemra bolsun.

Gulnazar aga ýerinden turmakçy bolanda, Gülmusa eje:

– Gulnazar aga, men sizden bir zat sorajakdym. Çekinýänem, birhiliräk göremsoň – diýdi.

– Birhilisi bolmaz, sora, Gülmusa, ýone gulagym agyrakdyr, gatyrajyk gürläber.

– Ýadyňzda barmy-ýokmy, kyrk üçünji ýylда oba şurasyna fronta kömek bolsun diýip, shaý-seplerimizi tabşyrypdyk.

– Elbetde, ýadymda. Bir gezek ýygنانымызда üç ýüz ýetmiş iki kilo çykyrpdy, ony Tagan golagyň arabasynda stansiýa äkidileni hem ýadymda. Oňa biziň keýwanymyz hem özuniň gymmatly şaylaryny tabşyrypdy.

– Şonda menem giden bir zatlar bilen atam öýümden getiren eýran bilezigini tabşyrypdym. Alladan oglumyň uruşdan aman-sag gelmegini diläpdim.

– Ony oba şurasynyň başlygy Mele bilen Totamyň ogly ýygnapdy. Olar güllä öwrülip, birçoklar fronta iberilendir.

– Menem şeýle pikirdedim. Ýone men bu gün başga bir zadyň

şaýady boldum. Şol iberilen saý-sepleriňiziň fronta iberilmändigini aňladym.

– Bu nädip beýle bolýar? Kim aýdýar ony? Ol shaý-sepleri raýondan gelen ýörite bir adamyň alyp gidendigini menem bilyän.

– Alnyp gidilen bolmagam ahmal, ýöne hemmesini däl.

– Siz ony nämä esaslanyp aýdýarsyňz? Munuň özi jenaýat ahyryn.

– Düýn Totam ejäniňkä baranymda, onuň jesediniň üstünde goýlan shaý-sepleriň arasynda öz bilezigimi gördüm.

– Ah, şeý diýsene. Sen ýalňyshaňokmy?

– Ýok, ol meniň bilezigim.

– Bi şol peläkediň işidir, ol bilezigi alyp galandyr.

– Sen Totamyň gyzyny gör, henizem giç däl, goý, gaýtaryp bersin.

– Oňa bognum ysjak däl, Gulnazar aga.

– Ýok, beýle däl, merhumda kimiň algy-bergisi bar bolsa, onuň hossalrlary bilen üzlüşmeli gerek. Özem bu işi uzaklaşdyrmaly däl. Ýogsam ol gabrynda-da ynjalykly ýatmaz. Elbetde, zat seňki bolsa.

– Özümkile. Kişiň zadyna göz gyzdyramok. Men ony gören dessime tanadym. Ol maňa ejem pahyrdan galan ýeke-täk ýadygärlikdi ahyryn.

– Bolýar, Gülmusa. Sen arkaýyn bol. Ertir üçüdir, men olara baramda, ýanymda Abdyl sopy-da bolar. Biz seniň bilezigiňi sorarysam, alybam bereris.

– Taňry ýalkasyn, Gulnazar aga. – Gülmusa eje hoşwagt bolup, ýaşulyny ýola saldy.

14.

“Yeňiš” habaryny hem ilki bolup Tagan golak getirdi. Ol habar ýyldyrym çaltlygynda oba ýaýrady.

– Adamlar, buşlyk! Uruş gutarypdyr! Yeňiš! Gözüniz aýdyň, adamlar! – Ol araban üstünde dik duran ýerinden şol bir sözleri sesiniň ýetdiginden zowladyp gelýärdi. Ýöne “buşluk” üçin sägineýinem diýenokdy. Bu şatlykly habary ähli kişä bir

özi ýetirjek bolýardy.

Adamlar, garry diýmän, gurtu diýmän, aýal diýmän-çaga diýmän köçä çykdylar.

– Gidenlerimiz aman gelsin.

– Urşy turzana hälet bolsun!

Tagan golagyň hem bu habary eşidişi şeýledi. Arçman stansiýasyna baryp ýuki düşürip bolupdy. Bir görse stansiýanyň naçalnigi radionyň kellesini agzyna tutup:

– U-ra, Ýeňiş! Gözüniz aýdyň, adamla-a-ar! Uruş gutarypdyr, u-ra!!! – diýip, gygyrýardy. Hemmeler bu sese aňkarylyp galypdy. Gözýaş edip aglanlar hem köp boldy. Tagan golagyň bar göreni-bileni şol boldy. Yükünü almaga-da garaşmady. Sen-men ýok, ýabylarynyň başyny oba bakan öwürdi-de, saldy gamçyny. “Çuw, janawar, biz ikimiz hiç mahal oba şundan gowy habary eltip bilmeris” diëip, əolboøy əabylaryny gyssady.

Buşluga her kim bir zat eçildi. Kimsi ony öýüne äkidip, elin gowşursa, kimsi çagasyndan iberdi. Garaz, bergili-hä galan bolmady. Igde, kişmiş, kişde, hoz, ýumurtga, her kim tapanyndan eçildi. “Buşlukdan ýyganan zatlara-da, bir gys ýaşasa bolar” diýşip, adamlar soň-soňlaram degişdi ýordi.

Gülmusa eje hem öňräkden bări ýygşyryp goýan bir tokga gandyny eline alyp, howlyň içinde iki-baka ylgady, bir ýerde eglenesi gelmedi. Ol bu şatlykly güne gör näçe wagtlap garaşypdy. Şujagaz gandam agtyklaryna rowa görmän saklapdy. Bir gezek urşa gitjek bolup durka, ogly Narly: “Eje, çay içmäge gandyň ýokmy? Hemişeler meň üçin bir tokga, ýarym tokga ýaşyryp goýmaň bardy-la. Kakam pahyr-a bizi süýjüsiz etmezdi” diyende-de, buşluk üçin bukup goýan gandyny çykarasy gelmändi. Garabäpbe pahyr doğrudanam, aýatda diri bolan bolsady, ähli zat onuň öz üstüne gelerdi.

Gandy elinde goterip durşuna “Nädip ony Tagan golaklara gowşuryp borka?” diýip oýlanýardy. Onuň pikiriçe, buşluk haky, eger söýünjiläp gelen dužman tarapyňam bolsa, berläýmelidi.

Ol şondan soň içki pikirini daşyna çykaryp, kimdir biri bilen derdini paýlaşýan terzde gepledî.

– Onda näme günä bar?. Ýeri, olam bnır goluny şol uruşda aldyryp gelmedimi näme? Olam Ýeňiş gününe biziňce garaşandyr.

Ýeňiş ýetim-ýesiriň, il-günüň bagtyndan dirär. Basym aýaga galdyrar, ýetmezini ýetirer, öwezini doldurar. Gowy günleriň öňdeligine hemiše-de ynanýardym. Gara günler gaýtalanmaz. Buşluk diýip gapyňdan ilkinji giren adamyň maňlaýyndan ogşaşaňam azdyr. Ýone.. şol maňlaýyndan ogsatjak adamam gel-gel Tagan golak bolaýmalymy? Wah, yzýany kolhoz radiosam dil açdy-la. Ýeňiş diýip gygyryp dur, tüpeň seslerem eşidilýär, belki, begençlerinden atýandyrlar ýa-da iň soňky paşistler paýhynlanýandyr. Ýogsa-da, Ýeňiş gazanylan bolsa, indiki tüpeň sesi nämekä? Oruşça gepläp duransoň, ol artyba düşünibem bolanok.

Bu buşlugy özüm-ä berip bilmen. Kakamyrat jany hem o ýerik iberip bolmaz. Onda nätsemkäm? Wiý, huşum gursun. Mäti jandan haýış edäýsem boljag-a.

Ol Mätini gözläp tapdy.

– Mäti jan, guzym, bar şuny Tagan golaklara eltip gýt. “Buşlugyňyz üçin” diý-de, berdejik gaýdyber.

Eline bir tokga gant tutdurylan Mäti äm-säm bolup galdy:

– Tagan golaga? Näme.. ol.. biziň...

–“Geçeni geçdi bil” diýipdirler, oglum. Men-ä onam ýazgaramok, gelnímem. Onsoňam talagy berlen, heleýe kim-de bolsa, biri eýe durmal-a. Bu zatlaryň baryna meniň oglum günükär. – Ol gyňajynyň ujunu gözüne ýetirdi-de, gözýaşyny syldy. – Bar, bar, buşlugyny berip gaýt.

– Ol adam gowy däl-ä, o gün bizi meýdandan hoşa çöpläp ýörkäk, atynyň öňüne salyp kowaladam. Kakamyrat ikimiz ýygnanjalarymyzy hem şol ýerde galdyryp, boş gaýtdyk. Oňa gandy bermäli-le, Muhammedem gandy gowy görýä, o gün çagalaň elinde görüp agladam ol.

– Näme diýsene, Mäti jan. Urşuň guitarany cyn bolsa, gandam köpeler, kempudam. Ynha, görersiň, olar ýene-de owalkylary ýaly dükanlarda-da satylyp başlanar. Ýone sen gaýrat et-de, buşlugy eltip gaýt. Men yzyňdan seredip duraryn, hökman bergen. Bolmasa, biziň bergili galdygymyz bolar.

Mäti göwünli-göwünsiz Tagan golaklaryňka ugrady.

x x x

Uruş gutarypdy. Eýýäm birki aýyň içinde oba gaýdyp gelen ýigitler bardy. Jemi gelenler altmyş adama ýetdi diýdiler, bu urşa gidenleriň ýarysyndanam azydy.

Şol günleriň birinde-de raýkomdan gelen wekiliň gatnaşmagynda obada uly ýygnak geçirildi. Kolhoz prawleniýesiniň karary bilen kolhozyň ady üýtgedilip, “Ýeňiş” dakylody. Romanlar